ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ

της 23ης Σεπτεμβρίου 2003 *

Στην υπόθεση C-109/01,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Immigration Appeal Tribunal (Ηνωμένο Βασίλειο) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν άρθρου 234 ΕΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Secretary of State for the Home Department

και

Hacene Akrich,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου που διέπει την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων και το δικαίωμα διαμονής υπηκόου τρίτης χώρας που είναι σύζυγος υπηκόου κράτους μέλους,

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

συγκείμενο από τους G. C. Rodríguez Iglesias, Πρόεδρο, J.-P. Puissochet, M. Wathelet, R. Schintgen και C. W. A. Timmermans, προέδρους τμήματος, D. A. O. Edward, A. La Pergola, P. Jann, F. Macken, N. Colneric (εισηγήτρια) και S. von Bahr, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: L. A. Geelhoed
γραμματέας: L. Hewlett, κύρια υπάλληλος διοικήσεως,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— ο H. Akrich, εκπροσωπούμενος από τον T. Eicke, barrister, ενεργούντα κατ' εντολή των D. Flynn, Joint Council for the Welfare of Immigrants, και D. Betts, solicitor,

— η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από τον J. E. Collins, επικουρούμενο από την E. Sharpston, QC, και τον T. R. Tam, barrister,

— η Ελληνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις Ι. Γαλάνη-Μαραγκουδάκη και Σ. Βώδινα,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από την C. O'Reilly,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις του H. Akrich, εκπροσωπούμενου από τον T. Eicke, της Κυβερνήσεως του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενης από τον J. E. Collins, επικουρούμενο από την E. Sharpston, της Ελληνικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπούμενης από τις Ι. Γαλάνη-Μαραγκουδάκη και Ε.-Μ. Μαμούνα, και της Επιτροπής, εκπροσωπούμενης από την C. O'Reilly, κατά τη συνεδρίαση της 5ης Νοεμβρίου 2002,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 27ης Φεβρουαρίου 2003,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με διάταξη της 3ης Οκτωβρίου 2000, που περιήλθε στο Δικαστήριο στις 7 Μαρτίου 2001, το Immigration Appeal Tribunal υπέβαλε, κατ' εφαρμογήν άρθρου 234 ΕΚ, δύο προδικαστικά ερωτήματα ως προς την ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου που διέπει την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων και το δικαίωμα διαμονής υπηκόου τρίτης χώρας που είναι σύζυγος υπηκόου κράτους μέλους.

2 Τα ερωτήματα αυτά ανέκυψαν στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ του Secretary of State for the Home Department (στο εξής: Secretary of State) και του H. Akrich, Μαροκινού υπηκόου, αντικείμενο της οποίας αποτελεί το δικαίωμα εισόδου και διαμονής του H. Akrich στο Ηνωμένο Βασίλειο.

Νομικό πλαίσιο

Η κοινοτική νομοθεσία

3 Το άρθρο 39, παράγραφοι 1 έως 3, ΕΚ έχει ως εξής:

«1. Εξασφαλίζεται η ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων εντός της Κοινότητας.

2. Η ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων συνεπάγεται την κατάργηση κάθε διακρίσεως λόγω ιθαγενείας μεταξύ των εργαζομένων των κρατών μελών, όσον αφορά την απασχόληση, την αμοιβή και τους άλλους όρους εργασίας

3. Με την επιφύλαξη των περιορισμών που δικαιολογούνται για λόγους δημοσίας τάξεως, δημοσίας ασφαλείας και δημοσίας υγείας, η ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων περιλαμβάνει το δικαίωμά τους:

[...]

β) να διακινούνται ελεύθερα για το σκοπό αυτό εντός της επικρατείας των κρατών μελών,

[...]».

4 Η οδηγία 64/221/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 25ης Φεβρουαρίου 1964, περί του συντονισμού των ειδικών μέτρων για τη διακίνηση και τη διαμονή αλλοδαπών, τα οποία δικαιολογούνται για λόγους δημοσίας τάξεως, δημοσίας ασφαλείας ή δημοσίας υγείας (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 16), προβλέπει, στα άρθρα 1, 2 και 3, παράγραφοι 1 και 2, τα εξής:

«Άρθρο 1

1. Οι διατάξεις της παρούσης οδηγίας ισχύουν για τους υπηκόους ενός κράτους μέλους, οι οποίοι διαμένουν ή μεταβαίνουν σε άλλο κράτος μέλος της Κοινότητος, είτε προκειμένου να ασκήσουν μισθωτή ή μη μισθωτή δραστηριότητα, είτε προκειμένου να αποδεχθούν υπηρεσίες.

2. Οι διατάξεις αυτές ισχύουν επίσης για τον σύζυγο και τα μέλη της οικογενείας που πληρούν τις προϋποθέσεις των κανονισμών και των οδηγιών που εκδίδονται στον τομέα αυτόν εις εκτέλεση της Συνθήκης.

Άρθρο 2

1. Η παρούσα οδηγία αφορά τις διατάξεις τις σχετικές με την είσοδο στην επικράτεια, την έκδοση ή την ανανέωση της αδείας διαμονής ή την απομάκρυνση από την επικράτεια, οι οποίες θεσπίζονται από τα κράτη μέλη για λόγους δημοσίας τάξεως, δημοσίας ασφαλείας ή δημοσίας υγείας.

2. Επίκληση τέτοιων λόγων δεν είναι δυνατόν να γίνει για την εξυπηρέτηση οικονομικών σκοπών.

Άρθρο 3

1. Τα μέτρα δημοσίας τάξεως ή δημοσίας ασφαλείας πρέπει να βασίζονται αποκλειστικά στην προσωπική συμπεριφορά του ατόμου που αφορούν.

2. Προηγούμενες ποινικές καταδίκες δεν δύνανται καθ' εαυτές να αιτιολογήσουν την λήψη παρόμοιων μέτρων.»

5 Το άρθρο 10, παράγραφοι 1 και 3, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1612/68 του Συμβουλίου, της 15ης Οκτωβρίου 1968, περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων στο εσωτερικό της Κοινότητας (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 33), ορίζει τα εξής:

«1. Ανεξαρτήτως της ιθαγενείας των, έχουν δικαίωμα εγκαταστάσεως μετά του εργαζομένου υπηκόου ενός κράτους μέλους που απασχολείται στην επικράτεια άλλου κράτους μέλους τα εξής πρόσωπα:

α) έκαστος των συζύγων και οι κατιόντες τους οι οποίοι έχουν ηλικία κάτω των 21 ετών ή συντηρούνται απ' αυτό,

β) οι ανιόντες του εργαζομένου αυτού και του συζύγου του, τους οποίους αυτός συντηρεί.

[...]

3. Για την εφαρμογή των παραγράφων 1 και 2 ο εργαζόμενος πρέπει να διαθέτει για την οικογένειά του κατοικία, η οποία θεωρείται κανονική για τους ημεδαπούς εργαζομένους στην περιφέρεια όπου απασχολείται χωρίς ωστόσο η διάταξη αυτή να δύναται να οδηγήσει στη δημιουργία διακρίσεως μεταξύ των ημεδαπών εργαζομένων και των εργαζομένων που προέρχονται από άλλα κράτη μέλη.»

6 Συγχρόνως με τον κανονισμό 1612/68 ο κοινοτικός νομοθέτης εξέδωσε την οδηγία 68/360/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 15ης Οκτωβρίου 1968, περί καταργήσεως των περιορισμών στη διακίνηση και στη διαμονή των εργαζομένων των κρατών μελών και των οικογενειών τους στο εσωτερικό της Κοινότητας (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 43). Σύμφωνα με την πρώτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας αυτής, με την οδηγία επιδιώκεται να θεσπιστούν μέτρα που να ανταποκρίνονται στα δικαιώματα και στις ευχέρειες που αναγνωρίζονται από τον κανονισμό 1612/68 στους υπηκόους κάθε κράτους μέλους που διακινούνται προκειμένου να ασκήσουν μισθωτή δραστηριότητα και στα μέλη των οικογενειών τους. Κατά τη δεύτερη αιτιολογική σκέψη της ίδιας οδηγίας, με την εφαρμοστέα ρύθμιση ως προς τη διαμονή πρέπει η κατάσταση των εργαζομένων των άλλων κρατών μελών και των μελών της οικογενείας τους να προσεγγίζει κατά το μέτρο του δυνατού εκείνη των ημεδαπών.

7 Το άρθρο 1 της οδηγίας 68/360 ορίζει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη καταργούν, υπό τους όρους που προβλέπονται στην παρούσα οδηγία, τους περιορισμούς στη διακίνηση και διαμονή των υπηκόων των εν λόγω κρατών και των μελών της οικογενείας τους επί των οποίων εφαρμόζεται ο κανονισμός (ΕΟΚ) 1612/68.»

8 Το άρθρο 3 της οδηγίας 68/360 έχει ως εξής:

«1. Τα κράτη μέλη επιτρέπουν στα πρόσωπα που αναφέρονται στο άρθρο 1 την είσοδο στην επικράτειά τους με απλή επίδειξη δελτίου ταυτότητος ή διαβατηρίου εν ισχύι.

2. Δεν δύναται να επιβληθεί θεώρηση εισόδου ή άλλη ισοδύναμη υποχρέωση, εκτός αν πρόκειται για τα μέλη της οικογενείας τα οποία δεν έχουν την ιθαγένεια κράτους μέλους. Τα κράτη μέλη παρέχουν στα πρόσωπα αυτά κάθε διευκόλυνση για τη λήψη των αναγκαίων θεωρήσεων.»

9 Το άρθρο 4 της οδηγίας 68/360 ορίζει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη αναγνωρίζουν το δικαίωμα διαμονής στην επικράτειά τους στα αναφερόμενα στο άρθρο 1 πρόσωπα τα οποία είναι σε θέση να προσκομίσουν τα έγγραφα που απαριθμούνται στην παράγραφο 3.

2. Το δικαίωμα διαμονής βεβαιώνεται με έγγραφο το οποίο καλείται "άδεια διαμονής υπηκόου κράτους μέλους της ΕΟΚ". Το έγγραφο αυτό πρέπει να περιέχει μνεία ότι εξεδόθη κατ' εφαρμογή του κανονισμού (ΕΟΚ) 1612/68 και των διατάξεων που εθεσπίσθησαν από τα κράτη μέλη κατ' εφαρμογή της παρούσης οδηγίας. Το κείμενο της μνείας αυτής ευρίσκεται σε παράρτημα της παρούσης οδηγίας.

3. Για την έκδοση της αδείας διαμονής υπηκόου κράτους μέλους της ΕΟΚ τα κράτη μέλη δύνανται να απαιτούν την προσκόμιση μόνο των εγγράφων που απαριθμούνται κατωτέρω:

— από τον εργαζόμενο:

α) το έγγραφο με το οποίο εισήλθε στην επικράτειά τους,

β) μία δήλωση προσλήψεως του εργοδότου ή ένα πιστοποιητικό εργασίας,

— από τα μέλη της οικογενείας:

γ) το έγραφο με το οποίο εισήλθαν στην επικράτεια,

δ) έγγραφο εκδιδόμενο από την αρμόδια αρχή του κράτους καταγωγής ή προελεύσεως που να αποδεικνύει το συγγενικό τους δεσμό,

ε) στις περιπτώσεις που προβλέπονται στο άρθρο 10, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1612/68, έγγραφο εκδιδόμενο από την αρμόδια αρχή του κράτους καταγωγής ή προελεύσεως που να πιστοποιεί ότι τα εν λόγω πρόσωπα συντηρούνται από τον εργαζόμενο ή ζουν μαζί του υπό την αυτή στέγη στη χώρα αυτή.

4. Σε μέλος της οικογενείας που δεν έχει την ιθαγένεια κράτους μέλους χορηγείται έγγραφο διαμονής της ιδίας ισχύος με αυτό που χορηγείται στον εργαζόμενο από τον οποίον εξαρτάται.»

10 Τους ελεύθερους επαγγελματίες και τα μέλη των οικογενειών τους έχει ως αντικείμενο η οδηγία 73/148/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1973, περί καταργήσεως των περιορισμών στη διακίνηση και στη διαμονή των υπηκόων των κρατών μελών στο εσωτερικό της Κοινότητας στον τομέα της εγκαταστάσεως και της παροχής υπηρεσιών (ΕΕ ειδ. έκδ. 06/001, σ. 144).

Η εθνική νομοθεσία

Γενικές διατάξεις

11 Η μεταναστευτική νομοθεσία του Ηνωμένου Βασιλείου περιλαμβάνεται κατά κύριο λόγο στον Immigration Act 1971 (νόμο περί μεταναστεύσεως του 1971) και στους United Kingdom Immigration Rules (House of Commons Paper 395) (τους κανόνες περί μεταναστεύσεως που ψηφίστηκαν από το Κοινοβούλιο του Ηνωμένου Βασιλείου το 1994), οι οποίοι έχουν τροποποιηθεί έκτοτε επανειλημμένα (στο εξής: Immigration Rules).

12 Κατά τα άρθρα 1, παράγραφος 2, και 3, παράγραφος 1, του Immigration Act 1971, δεν επιτρέπεται κατά κανόνα η είσοδος ή η διαμονή στο Ηνωμένο Βασίλειο σε άτομα που δεν έχουν τη βρετανική ιθαγένεια παρά μόνον αν τους έχει χορηγηθεί η αντίστοιχη άδεια. Οι άδειες αυτές ονομάζονται «άδεια εισόδου» (leave to enter) και «άδεια παραμονής» (leave to remain).

13 Κατά το άρθρο 24 των Immigration Rules, οι υπήκοοι ορισμένων κρατών, μεταξύ των οποίων καταλέγεται το Μαρόκο, πρέπει να έχουν πριν από την άφιξή τους στο Ηνωμένο Βασίλειο προκαταρκτική άδεια εισόδου (entry clearance). Η άδεια αυτή είναι παρόμοια με θεώρηση εισόδου. Για όσους υποχρεούνται να λάβουν θεώρηση, η άδεια αυτή έχει τη μορφή θεωρήσεως.

14 Σύμφωνα με το άρθρο 7, παράγραφος 1, του Immigration Act 1988 (νόμου περί μεταναστεύσεως του 1988), δεν απαιτείται άδεια εισόδου ή παραμονής στο Ηνωμένο Βασίλειο για τα άτομα που «έχουν δικαίωμα εισόδου και παραμονής στο Ηνωμένο Βασίλειο δυνάμει κοινοτικού δικαιώματος το οποίο μπορούν να επικαλεστούν άμεσα».

Εξουσία εκτιμήσεως του Secretary of State

15 Ο Secretary of State μπορεί να επιτρέπει σε ορισμένα άτομα, κατά διακριτική ευχέρεια, την είσοδο ή τη διαμονή στο Ηνωμένο Βασίλειο, ακόμη και αν δεν πληρούν τις προϋποθέσεις που προβλέπουν οι ειδικές διατάξεις της μεταναστευτικής νομοθεσίας.

Απέλαση

16 Βάσει των άρθρων 3, παράγραφος 5, και 3, παράγραφος 6, του Immigration Act 1971, μπορεί να διαταχθεί η απέλαση (deportation) οποιουδήποτε ατόμου που δεν έχει τη βρετανική ιθαγένεια, αν το άτομο αυτό έχει π.χ. καταδικαστεί για έγκλημα τιμωρούμενο με στερητική της ελευθερίας ποινή και αν το αρμόδιο ποινικό δικαστήριο συνιστά την απέλασή του.

17 Η απόφαση περί απελάσεως, εφόσον έχει υπογραφεί από τον Secretary of State, έχει ως αποτέλεσμα, δυνάμει του άρθρου 5, παράγραφος 1, του Immigration Act 1971, την υποχρέωση του ενδιαφερομένου να εγκαταλείψει το Ηνωμένο Βασίλειο, την απαγόρευση επανόδου του στο Ηνωμένο Βασίλειο και την ακύρωση οιασδήποτε άδειας εισόδου ή παραμονής τού έχει ενδεχομένως χορηγηθεί, ασχέτως του αν η χορήγηση της άδειας είναι προγενέστερη ή μεταγενέστερη της υπογραφής της αποφάσεως απελάσεως. Οι αποφάσεις περί απελάσεως προβλέπουν μέτρο απομακρύνσεως των ατόμων από το Ηνωμένο Βασίλειο.

18 Οι αρμόδιες αρχές πρέπει να αρνούνται τη χορήγηση άδειας εισόδου σε άτομο που ζητεί την είσοδο στο Ηνωμένο Βασίλειο ενώ ισχύει σε βάρος του απόφαση περί απελάσεως (άρθρο 320, παράγραφος 2, των Immigration Rules), ακόμα και αν πληροί ενδεχομένως τις απαιτούμενες λοιπές προϋποθέσεις εισόδου. Το άτομο που εισέρχεται στο Ηνωμένο Βασίλειο ενώ ισχύει σε βάρος του απόφαση περί απελάσεως είναι παρανόμως εισελθών αλλοδαπός (άρθρο 33, παράγραφος 1, του Immigration Act 1971). Για τον λόγο αυτό μπορεί να απελαθεί από το Ηνωμένο Βασίλειο δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφος 2, στοιχείο c, και της παραγράφου 9 του παραρτήματος 2 του Immigration Act 1971.

19 Οι αποφάσεις περί απελάσεως έχουν απεριόριστη διάρκεια ισχύος. Κατά το άρθρο 5, παράγραφος 2, του Immigration Act 1971, ο Secretary of State έχει πάντως την ευχέρεια να ανακαλεί οποτεδήποτε την απόφαση περί απελάσεως. Κατά το άρθρο 390 των Immigration Rules, κάθε αίτηση ανακλήσεως αποφάσεως περί απελάσεως πρέπει να εξετάζεται υπό το φως όλων των περιστάσεων, περιλαμβανομένων των λόγων για τους οποίους εκδόθηκε η απόφαση περί απελάσεως, κάθε ισχυρισμού που προβάλλεται προς στήριξη του αιτήματος περί ανακλήσεως, των εθνικών συμφερόντων, στα οποία καταλέγεται η δυνατότητα αποτελεσματικού ελέγχου της μεταναστεύσεως, καθώς και των συμφερόντων του αιτούντος και όλων των ανθρωπιστικών λόγων. Η οικογενειακή κατάσταση λαμβάνεται κανονικά υπόψη στο πλαίσιο των ανθρωπιστικών λόγων.

20 Κατά το άρθρο 391 των Immigration Rules, η απόφαση περί απελάσεως δεν ανακαλείται κατά κανόνα, εκτός αν υφίστανται ουσιώδεις αλλαγές των περιστάσεων ή η πάροδος του χρόνου δικαιολογεί την ανάκληση. Εντούτοις, εκτός από όλως εξαι-

ρετικές περιπτώσεις, οι αποφάσεις περί απελάσεως δεν ανακαλούνται, εφόσον ο ενδιαφερόμενος δεν έχει απουσιάσει από το Ηνωμένο Βασίλειο για περίοδο τουλάχιστον τριών ετών μετά την έκδοση της αποφάσεως.

21 Το άρθρο 392 των Immigration Rules αποσαφηνίζει ότι η ανάκληση αποφάσεως περί απελάσεως δεν παρέχει αυτή καθαυτή δικαίωμα εισόδου στο Ηνωμένο Βασίλειο. Απλώς καθιστά δυνατή την εκ μέρους του ενδιαφερομένου υποβολή αιτήσεως εισόδου στο Ηνωμένο Βασίλειο σύμφωνα με τους Immigration Rules ή με άλλες διατάξεις της νομοθεσίας περί μεταναστεύσεως.

Γάμος με Βρετανό πολίτη ή με υπήκοο κράτους μέλους του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ)

22 Το άτομο που χρειάζεται άδεια για να εισέλθει στο Ηνωμένο Βασίλειο μπορεί να ζητήσει τη χορήγηση της σχετικής άδειας λόγω γάμου με άτομο που ευρίσκεται και έχει εγκατασταθεί στο Ηνωμένο Βασίλειο (και ενδέχεται να είναι υπήκοος του Ηνωμένου Βασιλείου). Οι προϋποθέσεις χορηγήσεως αυτής της άδειας απαριθμούνται στο άρθρο 281 των Immigration Rules. Η διάταξη αυτή προβλέπει, μεταξύ άλλων, στο σημείο vi, ότι ο αιτών πρέπει να διαθέτει ισχύουσα προκαταρκτική άδεια εισόδου βάσει της οποίας να μπορεί να εισέλθει στο Ηνωμένο Βασίλειο υπό την ιδιότητά του ως συζύγου.

23 Το άτομο που πληροί όλες τις προϋποθέσεις που απαριθμούνται στο άρθρο 281 των Immigration Rules μπορεί να ζητήσει τη χορήγηση προκαταρκτικής άδειας εισόδου και, σε περίπτωση χορηγήσεώς της, μπορεί να ζητήσει, με την άφιξή του σε κάποιο σημείο εισόδου στην επικράτεια του Ηνωμένου Βασιλείου, να του χορηγηθεί άδεια εισόδου. Το άρθρο 282 των Immigration Rules ορίζει ότι στο άτομο που ζητεί άδεια

εισόδου στο Ηνωμένο Βασίλειο ως σύζυγος προσώπου ευρισκόμενου και εγκατεστημένου στο Ηνωμένο Βασίλειο μπορεί να χορηγηθεί, εφόσον ο ενδιαφερόμενος διαθέτει την εν λόγω προκαταρκτική άδεια εισόδου, άδεια αρχικής εισόδου για περίοδο μέχρι και δώδεκα μήνες.

24 Ωστόσο, βάσει των άρθρων 320, παράγραφος 2, και 321, παράγραφος 3, των Immigration Rules, δεν πρέπει να χορηγείται ούτε προκαταρκτική άδεια εισόδου ούτε άδεια εισόδου στο Ηνωμένο Βασίλειο στο άτομο που ζητεί άδεια εισόδου στο Ηνωμένο Βασίλειο ως σύζυγος προσώπου ευρισκόμενου και εγκατεστημένου στο Ηνωμένο Βασίλειο, εφόσον ισχύει έναντι του ατόμου αυτού απόφαση περί απελάσεως, ακόμα και αν πληροί τις λοιπές προϋποθέσεις εισόδου υπό την ανωτέρω αναφερθείσα ιδιότητά του. Ο ευρισκόμενος στην κατάσταση αυτή πρέπει να επιδιώξει την ανάκληση της αποφάσεως περί απελάσεως πριν ζητήσει τη χορήγηση προκαταρκτικής άδειας ή άδειας εισόδου στο Ηνωμένο Βασίλειο. Η αίτηση περί ανακλήσεως της αποφάσεως περί απελάσεως μπορεί να υποβληθεί είτε πριν από την αίτηση χορηγήσεως προκαταρκτικής άδειας εισόδου είτε ταυτόχρονα με αυτή.

25 Η νομοθεσία του Ηνωμένου Βασιλείου περί μεταναστεύσεως δεν περιελάμβανε αρχικά ειδική διάταξη για την περίπτωση την οποία εξέτασε το Δικαστήριο με την απόφαση της 7ης Ιουλίου 1992, C-370/90, Singh (Συλλογή 1992, σ. I-4265), ήτοι για την είσοδο στο Ηνωμένο Βασίλειο ατόμου το οποίο κανονικά χρειάζεται να έχει προκαταρκτική άδεια εισόδου και το οποίο επιθυμεί να εισέλθει στη χώρα αυτή ως σύζυγος υπηκόου του Ηνωμένου Βασιλείου που επιστρέφει ή επιθυμεί να επιστρέψει στο Ηνωμένο Βασίλειο αφού άσκησε δικαιώματα βάσει του κοινοτικού δικαίου ως εργαζόμενος σε άλλο κράτος μέλος.

26 Κατόπιν όμως της εκδόσεως της προπαρατεθείσας αποφάσεως Singh, το άτομο αυτό είχε «κοινοτικό δικαίωμα το οποίο μπορεί να επικαλεστεί άμεσα», κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 1, του Immigration Act 1988 και του άρθρου 2 του European Communities Act 1972 (νόμου του 1972 περί Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων), και επομένως δεν υποχρεούτο να ζητήσει άδεια εισόδου στο Ηνωμένο Βασίλειο.

27 Στην πράξη, τα άτομα που «υποχρεούνται να κατέχουν προκαταρκτική άδεια εισόδου» όφειλαν να υποβάλουν αίτηση χορηγήσεως της άδειας αυτής πριν εισέλθουν στο Ηνωμένο Βασίλειο. Η άδεια χορηγούνταν συνήθως στους ενδιαφερομένους, αλλά μπορούσε να προβληθεί άρνηση χορηγήσεως για λόγους δημόσιας τάξης, δημόσιας ασφάλειας ή δημόσιας υγείας. Σε περίπτωση χορηγήσεως της άδειας, ο ενδιαφερόμενος μπορούσε, με την άφιξή του στο Ηνωμένο Βασίλειο, να εισέλθει και να παραμείνει στη χώρα αυτή υπό τους ίδιους όρους όπως και τα μέλη της οικογένειας υπηκόου άλλου κράτους μέλους του ΕΟΧ πλην του Ηνωμένου Βασιλείου [άρθρο 3, παράγραφοι 2 και 3, του Immigration (European Economic Area) Order 1994 (διατάγματος του 1994 για τη μετανάστευση από χώρες του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου)].

28 Κατά το άρθρο 11, παράγραφος 1, της EEA Regulations 2000 (κανονιστικής αποφάσεως του 2000 για τα δικαιώματα εισόδου και διαμονής στο Ηνωμένο Βασίλειο υπηκόων κρατών μελών του ΕΟΧ), η απόφαση αυτή εφαρμόζεται στα «μέλη της οικογένειας» των υπηκόων του Ηνωμένου Βασιλείου σαν να επρόκειτο για μέλη οικογένειας «υπηκόου του ΕΟΧ», εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 11, παράγραφος 2. Οι προϋποθέσεις αυτές είναι οι εξής:

— ο υπήκοος του Ηνωμένου Βασιλείου να έχει διαμείνει, μετά την αναχώρησή του από το Ηνωμένο Βασίλειο, σε κράτος μέλος του ΕΟΧ και να έχει είτε εργαστεί ως μισθωτός (όχι όμως προσωρινά ή ευκαιριακά) είτε εγκατασταθεί ως ανεξάρτητος επαγγελματίας στο κράτος αυτό,

— ο υπήκοος του Ηνωμένου Βασιλείου να μην έχει εγκαταλείψει το Ηνωμένο Βασίλειο, προκειμένου το μέλος της οικογένειάς του να αποκτήσει δικαιώματα βάσει της κανονιστικής αποφάσεως και να αποφύγει έτσι την εφαρμογή της μεταναστατευτικής νομοθεσίας του Ηνωμένου Βασιλείου,

— μετά την επάνοδό του στο Ηνωμένο Βασίλειο, ο υπήκοος του Ηνωμένου Βασιλείου να μπορεί να εξομοιωθεί με τον υπήκοο του ΕΟΧ που θα είχε δικαίωμα διαμονής στο Ηνωμένο Βασίλειο («qualified person») και

— αν το μέλος της οικογένειας του υπηκόου του Ηνωμένου Βασιλείου είναι ο σύζυγός του, ο γάμος να έχει τελεστεί και οι ενδιαφερόμενοι να έχουν συμβιώσει εντός κράτους μέλους του ΕΟΧ πριν από την επάνοδο του υπηκόου του Ηνωμένου Βασιλείου στο Ηνωμένο Βασίλειο.

Η διαφορά της κύριας δίκης

29 Τον Φεβρουάριο 1989 επιτράπηκε στον H. Akrich, Μαροκινό υπήκοο γεννηθέντα το 1967, να εισέλθει στο Ηνωμένο Βασίλειο ως επισκέπτης για ένα μήνα. Ο H. Akrich ζήτησε να του χορηγηθεί φοιτητική άδεια διαμονής, αλλά το αίτημά του απορρίφθηκε τον Ιούλιο 1989 και η διοικητική προσφυγή που υπέβαλε κατά της απορριπτικής αποφάσεως απορρίφθηκε τον Αύγουστο 1990.

30 Τον Ιούνιο 1990 ο H. Akrich κρίθηκε ένοχος απόπειρας κλοπής και κατοχής κλαπέντος δελτίου ταυτότητας. Με απόφαση περί απελάσεως που εξέδωσε ο Secretary of State, ο H. Akrich απελάθηκε προς την Αλγερία στις 2 Ιανουαρίου 1991.

31 Τον Ιανουάριο 1992 ο H. Akrich επανήλθε στο Ηνωμένο Βασίλειο χρησιμοποιώντας πλαστό γαλλικό δελτίο ταυτότητας. Συνελήφθη και απελάθηκε εκ νέου τον Ιούνιο 1992. Επανήλθε στο Ηνωμένο Βασίλειο λαθραία, αφού είχε παραμείνει εκτός της χώρας αυτής επί λιγότερο από ένα μήνα.

32 Κατά τη διάρκεια της παράνομης διαμονής του στο Ηνωμένο Βασίλειο, ο H. Akrich νυμφεύθηκε στις 8 Αυγούστου 1996 την Helina Jazdzewska, υπήκοο του Ηνωμένου Βασιλείου, και στο τέλος του ίδιου μήνα ζήτησε, ως σύζυγος υπηκόου του Ηνωμένου Βασιλείου, να του χορηγηθεί άδεια διαμονής.

33 Αφού φυλακίστηκε, κατ' εφαρμογή του Immigration Act 1971, στις αρχές του 1997, ο H. Akrich απελάθηκε τον Αύγουστο 1997 προς το Δουβλίνο (Ιρλανδία), όπως είχε ζητήσει ο ίδιος και όπου είχε εγκατασταθεί η σύζυγός του από τον Ιούνιο 1997.

34 Τον Ιανουάριο 1998 ο H. Akrich ζήτησε την ανάκληση της αποφάσεως περί απελάσεως και τον επόμενο μήνα υπέβαλε αίτηση χορηγήσεως προκαταρκτικής άδειας εισόδου ως σύζυγος προσώπου εγκατεστημένου στο Ηνωμένο Βασίλειο.

35 Μετά την υποβολή της αιτήσεως αυτής πραγματοποιήθηκε συνέντευξη του ζεύγους Akrich με Βρετανό υπάλληλο της πρεσβείας του Ηνωμένου Βασιλείου στο Δουβλίνο, ο οποίος τους έθεσε ορισμένα ερωτήματα ως προς τη διαμονή τους στην Ιρλανδία και τις προθέσεις τους. Κατά τη συνέντευξη αυτή προέκυψε ότι η σύζυγος του H. Akrich εργαζόταν στο Δουβλίνο από τον Αύγουστο 1997 και ότι από τον Ιανουάριο 1998 εργαζόταν με πλήρες ωράριο και με σύμβαση ορισμένου χρόνου μέχρι τον Μάιο ή Ιούνιο 1998, με δυνατότητα όμως παρατάσεως της ισχύος της συμβάσεώς της. Ο ίδιος ο H. Akrich είχε εξεύρει εργασία σε εστιατόρια μέσω πρακτορείου ευρέσεως εργασίας, αποδεχόμενος κάθε εργασία που προσφερόταν. Δεδομένου ότι ο αδελφός της συζύγου του H. Akrich προσφέρθηκε να τους φιλοξενήσει στο Ηνωμένο Βασίλειο, εφόσον το ζεύγος επέστρεφε εκεί, η σύζυγος του H. Akrich εξεύρε εργασία στο Ηνωμένο Βασίλειο από τον Αύγουστο του 1998.

36 Από τη συνέντευξη αυτή προέκυψε εξάλλου ότι το ζεύγος Akrich ζητούσε προκαταρκτική άδεια εισόδου βάσει της προπαρατεθείσας αποφάσεως Singh. Η σύζυγος του H. Akrich, απαντώντας σε μια ερώτηση, δήλωσε ότι ο σύζυγός της και η ίδια είχαν την πρόθεση να επανακάμψουν στο Ηνωμένο Βασίλειο και ότι «είχαν ακούσει για κοινοτικά δικαιώματα, βάσει των οποίων η εξάμηνη παραμονή στην Ιρλανδία

δίδει στη συνέχεια δικαίωμα επανόδου στο Ηνωμένο Βασίλειο». Ως πηγή των πληροφοριών της ανέφερε «δικηγόρους και άλλα άτομα στην ίδια κατάσταση με μας».

37 Στις 21 Σεπτεμβρίου 1998 ο Secretary of State αρνήθηκε να ανακαλέσει την απόφαση απελάσεως. Κατόπιν των οδηγιών του, απορρίφθηκε επίσης στις 29 Σεπτεμβρίου 1998 η αίτηση προκαταρκτικής άδειας εισόδου που είχε υποβληθεί βάσει της προπαρατεθείσας αποφάσεως Singh. Ο Secretary of State θεώρησε ότι η μετακόμιση του ζεύγους Akrich στην Ιρλανδία δεν ήταν παρά μια προσωρινή απουσία με σκοπό τη δημιουργία δικαιώματος κατοικίας του Η. Akrich κατά την επάνοδό του στο Ηνωμένο Βασίλειο, κατά καταστρατήγηση συνεπώς των διατάξεων της εθνικής νομοθεσίας του Ηνωμένου Βασιλείου, και ότι επομένως η σύζυγος του Η. Akrich δεν είχε πραγματικά ασκήσει δικαιώματα βάσει της Συνθήκης ΕΚ ως εργαζόμενη σε άλλο κράτος μέλος.

38 Τον Οκτώβριο 1998 ο Η. Akrich άσκησε προσφυγή κατά των δύο αυτών αποφάσεων ενώπιον του Immigration Adjudicator (Ηνωμένο Βασίλειο), ο οποίος την έκανε δεκτή τον Νοέμβριο 1999.

39 Ο Immigration Adjudicator, θεωρώντας αποδεδειγμένο ότι το ζεύγος Akrich μετακόμισε στην Ιρλανδία με σκοπό να ασκήσει στη συνέχεια κοινοτικά δικαιώματα βάσει των οποίων θα μπορούσε να επιστρέψει στο Ηνωμένο Βασίλειο, διαπίστωσε πάντως ότι, από νομική άποψη, η σύζυγος του Η. Akrich είχε προβεί σε πραγματική άσκηση κοινοτικών δικαιωμάτων, η οποία δεν επηρεαζόταν από τις προθέσεις του Η. Akrich και της συζύγου του, και ότι συνεπώς το ζεύγος Akrich δεν είχε επικαλεστεί το κοινοτικό δίκαιο για να καταστρατηγήσει τις διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας του Ηνωμένου Βασιλείου. Διαπίστωσε επίσης ότι ο Η. Akrich δεν αποτελούσε πραγματική και αρκετά σοβαρή απειλή για τη δημόσια τάξη, ώστε να δικαιολογείται η διατήρηση σε ισχύ της αποφάσεως περί απελάσεώς του.

40 Κατά της ανωτέρω αποφάσεως ο Secretary of State άσκησε έφεση ενώπιον του Immigration Appeal Tribunal.

Η διάταξη περί παραπομπής και τα προδικαστικά ερωτήματα

41 Με τη διάταξη περί παραπομπής, το Immigration Appeal Tribunal υπένθυμίζει ότι το Δικαστήριο, με την προπαρατεθείσα απόφαση Singh, διατύπωσε την εξής επιφύλαξη:

«Όσον αφορά τον προβαλλόμενο από την Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου κίνδυνο καταστρατηγήσεως, αρκεί να υπομνηστεί ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου (βλ., ιδίως, τις αποφάσεις της 7ης Φεβρουαρίου 1979, 115/78, Knoors [Συλλογή τόμος 1979/I, σ. 169], σκέψη 25, και της 3ης Οκτωβρίου 1990, C-61/89, Bouchoucha, Συλλογή 1990, σ. I-3551, σκέψη 14), οι διευκολύνσεις που παρέχονται από τη Συνθήκη δεν μπορούν να έχουν ως αποτέλεσμα να καθίσταται δυνατό στα πρόσωπα που ευνοούνται από τη Συνθήκη να διαφεύγουν, καταχρώμενοι ευκολιών που παρέχει η Συνθήκη, την υπαγωγή τους στην εθνική τους νομοθεσία και να εμποδίζουν τα κράτη μέλη να λαμβάνουν τα μέτρα που είναι αναγκαία για την παρεμπόδιση τέτοιων καταχρήσεων.»

42 Το Immigration Appeal Tribunal διερωτάται κατά πόσον ο Immigration Adjudicator, δεχόμενος την άποψη του Η. Akrich ότι κάθε μέτρο που λαμβάνεται από κράτος μέλος για την πρόληψη καταχρήσεως πρέπει να είναι σύμφωνο προς το κοινοτικό δίκαιο, εφάρμοσε ορθά την ανωτέρω επιφύλαξη.

43 Κατά την άποψη του Secretary of State, η ανωτέρω επιφύλαξη πρέπει να ληφθεί υπόψη ως προς αμφότερα τα σκέλη του επιχειρήματος του Η. Akrich, πράγμα που σημαίνει ότι, για να εξακριβωθεί αν το ζεύγος Akrich μπορεί να επικαλείται δικαιώματα χορηγούμενα στους «εργαζομένους» ή αν το περιεχόμενο της σχετικής με τη «δημόσια τάξη» εξαιρέσεως επιτρέπει την άρνηση εισόδου σε κράτος μέλος του συζύγου ενός «εργαζομένου», πρέπει να ληφθεί δεόντως υπόψη το γεγονός ότι ο σκοπός της «ασκήσεως», κατά το ζεύγος Akrich, κοινοτικών δικαιωμάτων ήταν

ακριβώς η αποφυγή της εφαρμογής της νομοθεσίας του Ηνωμένου Βασιλείου περί μεταναστεύσεως.

44 Το αιτούν δικαστήριο θεωρεί ότι στο ζήτημα αυτό δεν δίδεται σαφής απάντηση με την προπαρατεθείσα απόφαση Singh, οπότε είναι σκόπιμο να ζητηθεί από το Δικαστήριο να δώσει περαιτέρω κατευθύνσεις επί του ζητήματος.

45 Με βάση τα ανωτέρω, το Immigration Appeal Tribunal ανέστειλε την ενώπιόν του διαδικασία και υπέβαλε στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«Σε περίπτωση που υπήκοος κράτους μέλους συνάπτει γάμο με υπήκοο τρίτης χώρας, ο οποίος δεν δικαιούται βάσει της εθνικής νομοθεσίας να εισέλθει ή να διαμείνει στο ως άνω κράτος μέλος, και μεταβαίνει σε άλλο κράτος μέλος με τον αλλοδαπό σύζυγό του με την πρόθεση να ασκήσει δικαιώματα απορρέοντα από το κοινοτικό δίκαιο εργαζόμενος εκεί μόνο για περιορισμένο χρονικό διάστημα, έτσι ώστε να επικαλεστεί στη συνέχεια δικαιώματα εκ του κοινοτικού δικαίου όταν επιστρέψει το κράτος μέλος της ιθαγενείας του μαζί με τον αλλοδαπό σύζυγό του,

1) δικαιούται το κράτος μέλος της ιθαγενείας του ενδιαφερομένου να θεωρήσει την πρόθεση του ζεύγους — που μετέβη σε άλλο κράτος μέλος προκειμένου να επικαλεστεί δικαιώματα απορρέοντα από το κοινοτικό δίκαιο όταν επιστρέψει στο κράτος μέλος της ιθαγενείας του ενδιαφερομένου, παρά το γεγονός ότι ο αλλοδαπός σύζυγος δεν πληροί τις απαιτούμενες από την εθνική νομοθεσία προϋποθέσεις — ως αξίωση εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου προς τον σκοπό της αποφυγής της εφαρμογής της εθνικής νομοθεσίας, και

2) αν ναι, δικαιούται το κράτος μέλος της ιθαγενείας του ενδιαφερομένου να αρνηθεί:

α) να ανακαλέσει κάθε προηγούμενη πράξη που εμπόδιζε την είσοδο του αλλοδαπού συζύγου στο κράτος μέλος αυτό (στο πλαίσιο των πραγματικών περιστατικών της παρούσας υποθέσεως πρόκειται για ισχύουσα απόφαση περί απελάσεως) και

β) να αρνηθεί στον αλλοδαπό σύζυγο το δικαίωμα εισόδου στο έδαφός του;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

46 Με τα ερωτήματά του, τα οποία πρέπει να συνεξεταστούν, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσία να διασαφηνιστούν τα αποτελέσματα που έχει η προπαρατεθείσα απόφαση Singh για μια περίπτωση όπως η προκειμένη.

47 Με την ανωτέρω απόφαση, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι οι διατάξεις του άρθρου 52 της Συνθήκης ΕΟΚ (άρθρου 52 της Συνθήκης ΕΚ και νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρου 43 ΕΚ) και της οδηγίας 73/148 πρέπει να ερμηνεύονται υπό την έννοια ότι υποχρεώνουν ένα κράτος μέλος να επιτρέψει την είσοδο και τη διαμονή στο έδαφός του του συζύγου, ασχέτως της ιθαγενείας του, υπηκόου του κράτους αυτού ο οποίος μετέβη, με τον σύζυγό του, στο έδαφος άλλου κράτους μέλους προκειμένου να ασκήσει εκεί έμμισθη δραστηριότητα, κατά την έννοια του άρθρου 48 της Συνθήκης ΕΟΚ (άρθρου 48 της Συνθήκης ΕΚ και νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρου 39 ΕΚ), και ο οποίος επανέρχεται για να εγκατασταθεί, κατά την έννοια του άρθρου 52 της Συνθήκης, στο έδαφος του κράτους του οποίου έχει την ιθαγένεια. Κατά το διατακτικό της αποφάσεως αυτής, ο σύζυγος πρέπει, τουλάχιστον, να απολαύει των ιδίων δικαιωμάτων με αυτά που θα του αναγνωρίζονταν από το κοινοτικό δίκαιο, αν ο ή η σύζυγός του εισερχόταν και διέμενε στο έδαφος άλλου κράτους μέλους.

48 Οι ίδιες συνέπειες συνάγονται από το άρθρο 39 ΕΚ, αν ο υπήκοος του οικείου κράτους μέλους έχει σκοπό να επανακάμψει στο κράτος αυτό για να εργαστεί ως μισθωτός. Κατά συνέπεια, όταν ο σύζυγος είναι υπήκοος τρίτης χώρας, πρέπει να απολαύει των ιδίων τουλάχιστον δικαιωμάτων με αυτά που θα του αναγνωρίζονταν από το άρθρο 10 του κανονισμού 1612/68, αν ο ή η σύζυγός του εισερχόταν και διέμενε στο έδαφος άλλου κράτους μέλους.

49 Ο κανονισμός 1612/68 ρυθμίζει πάντως μόνο την ελεύθερη κυκλοφορία εντός της Κοινότητας. Ο κανονισμός αυτός σιωπά επί του ζητήματος των δικαιωμάτων προσβάσεως στο έδαφος της Κοινότητας που έχει ενδεχομένως ο υπήκοος τρίτης χώρας που είναι σύζυγος πολίτη της Ευρωπαϊκής Ενώσεως.

50 Σε μια περίπτωση όπως αυτή της κύριας δίκης, για να μπορεί ο υπήκοος τρίτης χώρας που είναι σύζυγος πολίτη της Ευρωπαϊκής Ενώσεως να ασκεί τα δικαιώματα που προβλέπει το άρθρο 10 του κανονισμού 1612/68, πρέπει να διαμένει νομίμως σε ένα κράτος μέλος κατά τον χρόνο της μεταβάσεώς του σε άλλο κράτος μέλος, στο οποίο μεταναστεύει ή έχει μεταναστεύσει ο εν λόγω πολίτης της Ενώσεως.

51 Η ερμηνεία αυτή συνάδει προς την οικονομία των κοινοτικών διατάξεων που διασφαλίζουν την ελευθερία της κυκλοφορίας των εργαζομένων εντός της Κοινότητας, η άσκηση της οποίας δεν επιτρέπεται να αποβαίνει σε βάρος του διακινούμενου εργαζόμενου και της οικογένειάς του.

52 Όταν ο πολίτης της Ενώσεως που είναι εγκατεστημένος σε ένα κράτος μέλος και του οποίου ο σύζυγος, υπήκοος τρίτης χώρας, έχει δικαίωμα διαμονής εντός του κράτους αυτού μεταβαίνει σε άλλο κράτος μέλος για να εργαστεί ως μισθωτός, η μετάβαση

αυτή δεν πρέπει να έχει ως συνέπεια την απώλεια της δυνατότητας νόμιμης συμβιώσεως· αυτός άλλωστε είναι ο λόγος για τον οποίο το άρθρο 10 του κανονισμού 1612/68 απονέμει στον σύζυγο αυτό το δικαίωμα εγκαταστάσεως στο άλλο αυτό κράτος μέλος.

53 Αντίθετα, όταν ο πολίτης της Ενώσεως που είναι εγκατεστημένος σε ένα κράτος μέλος και του οποίου ο σύζυγος, υπήκοος τρίτης χώρας, δεν έχει δικαίωμα διαμονής εντός του κράτους αυτού μεταβαίνει σε άλλο κράτος μέλος για να εργαστεί ως μισθωτός, το γεγονός ότι ο σύζυγός του δεν έχει δικαίωμα, βάσει του άρθρου 10 του κανονισμού 1612/68, να εγκατασταθεί μαζί του στο άλλο αυτό κράτος μέλος δεν συνιστά λιγότερο ευνοϊκή μεταχείριση σε σχέση με τη μεταχείρισή τους πριν από την άσκηση εκ μέρους του εν λόγω πολίτη της Ενώσεως των διευκολύνσεων που παρέχει η Συνθήκη ως προς την κυκλοφορία των προσώπων. Κατά συνέπεια, η μη ύπαρξη τέτοιου δικαιώματος δεν είναι ικανή να αποτρέψει τον πολίτη της Ενώσεως από την άσκηση των δικαιωμάτων ελεύθερης κυκλοφορίας που αναγνωρίζει το άρθρο 39 ΕΚ.

54 Το ίδιο συμβαίνει και όταν ο πολίτης της Ενώσεως του οποίου ο σύζυγος είναι υπήκοος τρίτης χώρας επανακάμπτει στο κράτος μέλος του οποίου έχει την ιθαγένεια για να εργαστεί ως μισθωτός. Αν ο σύζυγός του έχει δικαίωμα διαμονής σε άλλο κράτος μέλος, έχει εφαρμογή το άρθρο 10 του κανονισμού 1612/68, ώστε ο πολίτης της Ενώσεως να μην αποτραπεί από την άσκηση του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας και να επανακάμψει στο κράτος μέλος του οποίου έχει την ιθαγένεια. Αν, αντίθετα, ο σύζυγός του δεν έχει ήδη δικαίωμα διαμονής σε άλλο κράτος μέλος, το γεγονός ότι δεν έχει, βάσει του εν λόγω άρθρου 10, δικαίωμα εγκαταστάσεως μαζί με τον πολίτη της Ενώσεως δεν έχει συναφώς κανένα αποτρεπτικό αποτέλεσμα.

55 Όσον αφορά το ζήτημα της καταχρήσεως, στο οποίο αναφέρεται η σκέψη 24 της προπαρατεθείσας αποφάσεως Singh, υπενθυμίζεται ότι τα κίνητρα που ώθησαν έναν εργαζόμενο κράτους μέλους να αναζητήσει εργασία σε άλλο κράτος μέλος είναι αδιάφορα, όσον αφορά το δικαίωμά του εισόδου και παραμονής στο έδαφος του τελευταίου αυτού κράτους, εφόσον ασκεί ή επιθυμεί να ασκήσει πραγματική και γνήσια δραστηριότητα (απόφαση της 23ης Μαρτίου 1982, 53/81, Levin, Συλλογή 1982, σ. 1035, σκέψη 23).

56 Τα κίνητρα αυτά δεν έχουν σημασία ούτε για την εκτίμηση της νομικής καταστάσεως του ζεύγους κατά το χρονικό σημείο της επανόδου στο κράτος μέλος του οποίου την ιθαγένεια έχει ο εργαζόμενος. Η συμπεριφορά αυτή δεν συνιστά κατάχρηση, κατά την έννοια της σκέψης 24 της προπαρατεθείσας αποφάσεως Singh, ακόμη και αν ο σύζυγος δεν είχε, κατά τον χρόνο της εγκαταστάσεως του ζεύγους σε άλλο κράτος μέλος, δικαίωμα διαμονής στο κράτος μέλος του οποίου την ιθαγένεια έχει ο εργαζόμενος.

57 Αντίθετα, θα υπήρχε κατάχρηση, αν η επίκληση των διευκολύνσεων που δημιουργεί το κοινοτικό δίκαιο υπέρ των διακινούμενων εργαζόμενων και των συζύγων τους γινόταν στο πλαίσιο εικονικών γάμων που θα είχαν συναφθεί με σκοπό την καταστρατήγηση των διατάξεων περί εισόδου και διαμονής των υπηκόων τρίτων χωρών.

58 Όταν όμως πρόκειται για πραγματικό γάμο και, κατά τον χρόνο της επανόδου του πολίτη της Ευρωπαϊκής Ενώσεως στο κράτος μέλος του οποίου έχει την ιθαγένεια, ο σύζυγός του, υπήκοος τρίτης χώρας, με τον οποίο ο εν λόγω πολίτης συμβίωνε εντός του κράτους μέλους από το οποίο φεύγει, δεν διαμένει νομίμως στο έδαφος κράτους μέλους, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το δικαίωμα σεβασμού της οικογενειακής ζωής, κατά την έννοια του άρθρου 8 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών, που υπογράφηκε στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950 (στο εξής: ΕΣΔΑ). Το δικαίωμα αυτό αποτελεί μέρος των θεμελιωδών δικαιωμάτων τα οποία, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η οποία εξάλλου επιβεβαιώθηκε με το προοίμιο της Ευρωπαϊκής Ενιαίας Πράξης και με το άρθρο 6, παράγραφος 2, ΕΕ, προστατεύονται στην κοινοτική έννομη τάξη.

59 Έστω και αν η ΕΣΔΑ δεν κατοχυρώνει υπέρ του αλλοδαπού κανένα ιδιαίτερο δικαίωμα εισόδου ή διαμονής σε συγκεκριμένο κράτος, το να μην επιτραπεί σε ορισμένο πρόσωπο η είσοδος ή διαμονή σε κράτος στο οποίο ζουν οι στενοί συγγενείς του μπορεί να αποτελέσει επέμβαση στο δικαίωμα σεβασμού της οικογενειακής ζωής, όπως αυτό κατοχυρώνεται από το άρθρο 8, παράγραφος 1, της εν λόγω συμβάσεως. Η επέμβαση αυτή αντίκειται στην ΕΣΔΑ, αν δεν πληροί τις απαιτήσεις της παραγράφου 2 του ίδιου άρθρου, δηλαδή αν δεν «προβλέπεται εκ του νόμου», δεν επιβάλλεται από έναν ή περισσότερους νόμιμους σκοπούς που απαριθμούνται

στην εν λόγω παράγραφο και δεν είναι «αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία», δηλαδή δεν δικαιολογείται από επιτακτική κοινωνική ανάγκη και δεν είναι, ιδίως, ανάλογη προς τον επιδιωκόμενο νόμιμο σκοπό (απόφαση της 11ης Ιουλίου 2002, C-60/00, Carpenter, 2002, σ. I-6279, σκέψη 42).

60 Τα όρια αυτού που είναι «αναγκαίο σε μια δημοκρατική κοινωνία», όταν ο σύζυγος έχει τελέσει αδίκημα, έχουν καθοριστεί από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, με τις αποφάσεις του Boultif κατά Ελβετίας της 2ας Αυγούστου 2001 (*Recueil des arrêts et décisions* 2001-IX, §§ 46 έως 56) και Amrollahi κατά Δανίας της 11ης Ιουλίου 2002 (που δεν έχει ακόμη δημοσιευθεί στο *Recueil des arrêts et décisions,* §§ 33 έως 44).

61 Κατόπιν όλων των ανωτέρω σκέψεων, στα υποβληθέντα ερωτήματα πρέπει να δοθεί η εξής απάντηση:

— Σε μια περίπτωση όπως αυτή της κύριας δίκης, για να μπορεί ο υπήκοος τρίτης χώρας που είναι σύζυγος πολίτη της Ευρωπαϊκής Ενώσεως να ασκεί τα δικαιώματα που προβλέπει το άρθρο 10 του κανονισμού 1612/68, πρέπει, κατά τον χρόνο της μεταβάσεώς του στο κράτος μέλος στο οποίο μεταναστεύει ή έχει μεταναστεύσει ο εν λόγω πολίτης της Ενώσεως, να διαμένει νομίμως σε κάποιο κράτος μέλος.

— Το άρθρο 10 του κανονισμού 1612/68 δεν έχει εφαρμογή όταν ο υπήκοος κράτους μέλους και ο υπήκοος τρίτης χώρας έχουν συνάψει ειδικό γάμο με σκοπό την καταστρατήγηση των διατάξεων περί εισόδου και διαμονής των υπηκόων τρίτων χωρών.

— Εφόσον μεταξύ υπηκόου κράτους μέλους και υπηκόου τρίτης χώρας έχει συναφθεί πραγματικός γάμος, το γεγονός ότι οι σύζυγοι έχουν εγκατασταθεί σε άλλο κράτος μέλος με σκοπό να αποκτήσουν και να ασκήσουν τα δικαιώματα που παρέχει το κοινοτικό δίκαιο κατά τον χρόνο της επανόδου στο κράτος μέλος του οποίου την ιθαγένεια έχει ο ένας από τους συζύγους δεν είναι λυσιτελές για την εκτίμηση της νομικής καταστάσεώς τους εκ μέρους των αρμόδιων αρχών του τελευταίου αυτού κράτους.

— Αν ο υπήκοος του κράτους μέλους Α που έχει συνάψει γάμο με υπήκοο τρίτης χώρας, με τον οποίο συμβιώνει στο κράτος μέλος Β, επανακάμπτει στο κράτος μέλος του οποίου έχει την ιθαγένεια για να εργαστεί ως μισθωτός και κατά τον χρόνο της επανόδου αυτής ο σύζυγός του δεν έχει τα δικαιώματα που προβλέπει το άρθρο 10 του κανονισμού 1612/68, επειδή δεν έχει διαμείνει νομίμως στο έδαφος κανενός κράτους μέλους, οι αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους Α πρέπει πάντως να λαμβάνουν υπόψη, κατά την εξέταση της αιτήσεως με την οποία ο σύζυγος ζητεί να του επιτραπεί η είσοδος και η διαμονή στην εν λόγω επικράτεια, το δικαίωμα σεβασμού της οικογενειακής ζωής, κατά την έννοια του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ, υπό την προϋπόθεση ότι πρόκειται για πραγματικό και όχι εικονικό γάμο.

Επί των δικαστικών εξόδων

62 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, η Ελληνική Κυβέρνηση και η Επιτροπή, που κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε με διάταξη της 3ης Οκτωβρίου 2000 το Immigration Appeal Tribunal, αποφαίνεται:

1) **Σε μια περίπτωση όπως αυτή της κύριας δίκης, για να μπορεί ο υπήκοος τρίτης χώρας που είναι σύζυγος πολίτη της Ευρωπαϊκής Ενώσεως να ασκεί τα δικαιώματα που προβλέπει το άρθρο 10 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1612/68 του Συμβουλίου, της 15ης Οκτωβρίου 1968, περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων στο εσωτερικό της Κοινότητας, πρέπει, κατά τον χρόνο της μεταβάσεώς του στο κράτος μέλος στο οποίο μεταναστεύει ή έχει μεταναστεύσει ο εν λόγω πολίτης της Ενώσεως, να διαμένει νομίμως σε κάποιο κράτος μέλος.**

2) **Το άρθρο 10 του κανονισμού 1612/68 δεν έχει εφαρμογή όταν ο υπήκοος κράτους μέλους και ο υπήκοος τρίτης χώρας έχουν συνάψει εικονικό γάμο με σκοπό την καταστρατήγηση των διατάξεων περί εισόδου και διαμονής των υπηκόων τρίτων χωρών.**

3) **Εφόσον μεταξύ υπηκόου κράτους μέλους και υπηκόου τρίτης χώρας έχει συναφθεί πραγματικός γάμος, το γεγονός ότι οι σύζυγοι έχουν εγκατασταθεί σε άλλο κράτος μέλος με σκοπό να αποκτήσουν και να ασκήσουν τα δικαιώ-**

ματα που παρέχει το κοινοτικό δίκαιο κατά τον χρόνο της επανόδου στο κράτος μέλος του οποίου την ιθαγένεια έχει ο ένας από τους συζύγους δεν είναι λυσιτελές για την εκτίμηση της νομικής καταστάσεώς τους εκ μέρους των αρμόδιων αρχών του τελευταίου αυτού κράτους.

4) Αν ο υπήκοος του κράτους μέλους Α που έχει συνάψει γάμο με υπήκοο τρίτης χώρας, με τον οποίο συμβιώνει στο κράτος μέλος Β, επανακάμπτει στο κράτος μέλος του οποίου έχει την ιθαγένεια για να εργαστεί ως μισθωτός και κατά τον χρόνο της επανόδου αυτής ο σύζυγός του δεν έχει τα δικαιώματα που προβλέπει το άρθρο 10 του κανονισμού 1612/68, επειδή δεν έχει διαμείνει νομίμως στο έδαφος κανενός κράτους μέλους, οι αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους Α πρέπει πάντως να λαμβάνουν υπόψη, κατά την εξέταση της αιτήσεως με την οποία ο σύζυγος ζητεί να του επιτραπεί η είσοδος και η διαμονή στην εν λόγω επικράτεια, το δικαίωμα σεβασμού της οικογενειακής ζωής, κατά την έννοια του άρθρου 8 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών, που υπογράφηκε στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950, υπό την προϋπόθεση ότι πρόκειται για πραγματικό και όχι εικονικό γάμο.

Rodríguez Iglesias Puissochet Wathelet

Schintgen Timmermans Edward

La Pergola Jann Macken

Colneric von Bahr

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 23 Σεπτεμβρίου 2003.

Ο Γραμματέας Ο Πρόεδρος

R. Grass G. C. Rodríguez Iglesias